

KANSALLINEN AUDIOVISUAALINEN INSTITUUTTI
NATIONELLA AUDIOVISUELLA INSTITUTET
NATIONAL AUDIOVISUAL INSTITUTE
www.kavi.fi

Kuvaohjelmien tarjoamisen ja luokittelun valvonnan suunnitelma vuodelle 2021

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti KAVI
Mediakasvatus- ja kuvaohjelmayksikkö MEKU
8.9.2021

Tiivistelmä: Mitä KAVI valvoo vuonna 2021?

- Kuvaohjelmalain noudattamista
- Kaikkea Suomessa tapahtuvaa kuvaohjelmien julkista esittämistä ja kuvaohjelmalain lastensuojelullisen tarkoituksen toteutumista
- Suomeen sijoittautuneiden kuvaohjelman tarjoajien toimintaa lasten suojelemiseksi haitallisilta mediasisällöiltä
- Kuvaohjelmien ikärajojen noudattamista kuvaohjelmien markkinoinnissa ja niitä esitettäessä
- Kuvaohjelmien merkitsemistä Suomessa hyväksytyjen tai PEGI-järjestelmän mukaisten ikäraja- ja sisältösymbolien avulla
- Kuvaohjelmien tarjoajien ilmoittautumista kuvaohjelmien tarjoajarekisteriin ja valvontamaksun suorittamista
- Kuvaohjelmien ilmoittamista kuvaohjelmaluetteloon (IKLU) ja tietojen oikeellisuutta
- Esitysluvan mahdollistamaa luokittelemattomien ja merkitsemättömien kuvaohjelmien tarjoamista sekä esitysluvan ehtojen toteutumista
- Kuvaohjelmien luokittelua eli kuvaohjelmille asetettujen ikäraja- ja sisältömerkintöjen lainmukaisuutta
- Kuvaohjelmaluokittelijoiden luokittelutoiminnan lainmukaisuutta
- Kuvaohjelmaluokittelijoiden kouluttautumista kuvaohjelmaluokittelija- ja kertauskoulutuksin ja rikosrekisteriotteen esittämistä koulutuksen yhteydessä

Valvontaan liittyen KAVI...

- ottaa vastaan yleisöpalautetta kuvaohjelmien tarjoamiseen ja luokitteluun liittyen
- ohjeistaa kaikissa kuvaohjelmien ja videonjakoalustapalveluiden tarjoamiseen liittyvissä kysymyksissä
- voi tarkastaa, että kuvaohjelmien ja videonjakoalustapalveluiden tarjoajien laatimat käytännesäännöt ovat kuvaohjelmalain mukaisia
- voi määrätä hallinnollisen sanktion tai asettaa uhkasakon

1. KAVI:n toimivalta ja toimintaympäristö sekä kuvaohjelmien tarjoamisen sekä luokittelun valvonnan oikeusperusta

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti (KAVI) on opetus- ja kulttuuriministeriön alainen virasto, jonka vastuulla ovat kuvaohjelmalaissa (710/2011) säädetyt kuvaohjelmien tarjoamisen valvontaan liittyvät tehtävät, elokuvien ja televisio- ja radio-ohjelmien säilyttäminen ja niihin liittyvä tutkimus sekä mediakasvatuksen edistäminen. Kuvaohjelmalaissa säädetyt tehtävät on määrätty instituutin mediakasvatus- ja kuvaohjelmayksikön (MEKU) tehtäväksi. MEKU hoitaa kuvaohjelmalaissa säädettyjä tehtäviä eli vastaa kuvaohjelmien tarjoajien ja kuvaohjelmaluokittelijoiden valvonnasta, kuvaohjelmaluokittelijoiden koulutuksesta ja kertauskoulutuksesta, ylläpitää kuvaohjelmien luokitteluohjelmistoa, tarjoaja-, kuvaohjelma- ja luokittelijarekisteriä sekä ottaa vastaan kuvaohjelmiin liittyvää yleisöpalautetta.

KAVI valvoo kuvaohjelmien (elokuvien, televisio-ohjelmien ja digitaalisten pelien) sekä videonjakoalustapalveluiden tarjoamista Suomessa kuvaohjelman lastensuojelullisen tarkoituksen toteutumisen varmistamiseksi. KAVI:n toimivalta kuvaohjelmalakiin liittyvien asioiden valvontaviranomaisena perustuu kuvaohjelmalakiin. KAVI:n toiminnasta säädetään lisäksi Kansallisesta audiovisuaalisesta instituutista annetussa laissa (1434/2007) ja Kansallisesta audiovisuaalisesta instituutista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (712/2013). Kuvaohjelmien luokittelun ja tarjoamisen valvonnan maksuista säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

Kuvaohjelmalailla on pantu täytäntöön vuoden 2010 [audiovisuaalisia mediapalveluita koskeva AV-direktiivi](#). Audiovisuaalisten mediapalveluiden markkinoiden muutosten johdosta direktiiviä on ollut tarpeen muuttaa, ja vuonna 2018 annetun [AVMS-direktiivin](#) mukaiset muutokset tuli panna täytäntöön kansallisessa lainsäädännössä syyskuuhun 2020 mennessä. Suomessa AVMS-direktiivi on pantu täytäntöön kuvaohjelmalain lisäksi mm. sähköisen viestinnän palveluista annetulla lailla (917/2014).

Kuvaohjelmalain 19 §:n mukaan KAVI valvoo kuvaohjelmalain noudattamista. Valvontasuunnitelman avulla varmistetaan, että valvonta on suunnitelmallista ja laadukasta ja kohdistuu lasten suojelemisen näkökulmasta riittävässä laajuudessa erityyppisiin kuvaohjelman tarjoamismuotoihin. Kuvaohjelmalain 5 §:ssä säädetään kuvaohjelmien tarjoajien luokittelu- ja merkitsemisvelvollisuudesta, joka on lain keskeinen keino lasten suojelemiseksi. Tästä syystä KAVI:n valvontatoimenpiteet liittyvät kuvaohjelmille luokiteltujen ikärajojen noudattamisen sekä kuvaohjelmien ikärajaluokitteluun valvontaan.

Kuvaohjelmalaissa säädetään kuvaohjelmien tarjoamista koskevista rajoituksista lasten suojelemiseksi kuvaohjelmien haitallisilta mediasisällöiltä. Keskeisiä keinoja lasten suojelemiseksi ovat ikärajojen luokittelu ja merkitseminen Suomessa tarjottaviin kuvaohjelmiin sekä muut rajoitukset kuvaohjelmien tarjoamiseen, jotka perustuvat useimmiten kuvaohjelmien ikärajiin kuvaohjelmalain lastensuojelullisen tarkoituksen nojalla. Lasten sananvapautta ei tule kuitenkaan rajoittaa tarpeettomasti esimerkiksi liian korkean ikärajan asettamisella, sillä perustuslain 12 §:n 1 momentin sananvapaussäännös koskee myös lasten oikeutta ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa

tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Lailla voidaan kuitenkin säätää kuvaohjelmia koskevia lasten suojelemiseksi välttämättömiä rajoituksia.

Kuvaohjelmalaissa säädetyt lasten suojelemiseen tähtäävät velvollisuudet koskevat pääasiallisesti kuvaohjelmien tarjoajia. Kuvaohjelmalain säännökset koskevat kuvaohjelmia eli elokuvia, tv-ohjelmia ja digitaalisia pelejä niiden tarjoamista jakelukanavasta ja esitysformaattista riippumatta. Kuvaohjelmalain nojalla KAVI valvoo televisiotoimintaa, elokuvateatteritoimintaa, digitaalisten pelien tarjoamista esimerkiksi pelitapahtumissa, tallennelevitystä (DVD, Blu-ray) ja Suomeen sijoittautuneita suoratoisto- ja tilausohjelmalveluita (on-demand-palvelu). AVMS-direktiivin myötä vuodesta 2021 KAVI:n toimivallan alaisuuteen ovat kuuluneet myös Suomeen sijoittautuneet videonjakoalustapalvelut.

KAVI:n mediakasvatus- ja kuvaohjelmayksikkö valvoo kuvaohjelmien tarjoajia koko Suomessa ja kaikissa tarjoamiskanavissa (tallennelevitys, elokuvateatterit ja muu julkinen esittäminen, tilausohjelmalvelut, suoratoistopalvelut, videonjakoalustapalvelut ja televisio). KAVI on toimivaltainen valvomaan ainoastaan Suomeen sijoittautuneita kuvaohjelmien tarjoajia. Suurimmat tilausohjelma-, suoratoisto- ja videonjakoalustapalveluntarjoajat toimivat Suomen ulkopuolella, ja ns. alkuperämaaperiaatteen nojalla niihin sovelletaan sen valtion lainsäädäntöä, jonne ne ovat Euroopan alueella sijoittautuneet.

KAVI:n toimivalta rajoittuu Suomessa tarjottaviin kuvaohjelmiin ns. alkuperämaaperiaatteen mukaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että audiovisuaalisen sisältöpalvelun tarjoajaan sovelletaan sen jäsenvaltion lainsäädäntöä, jonne sen katsotaan sijoittautuneen. Tästä syystä kuvaohjelmalakea tai suomalaisia ikärajoja ei sovelleta esimerkiksi Netflixin, YouTuben, Disney Plus –palvelun taikka muiden vastaavien palveluiden sisältöihin, eikä KAVI:lla ole myöskään toimivaltaa valvoa niiden toimintaa tai niissä tarjottavia sisältöjä. Vaikka KAVI valvoo digitaalisten pelien tarjoamista Suomessa, ei Veikkauksen tarjoamien pelien valvonta kuulu KAVI:n toimivaltaan. Suomen ulkopuolelta alkunsa saaviin televisiolähetyksiin, joita ovat esimerkiksi kanavapaketit, kuvaohjelmalakea sovelletaan rajoitetusti. KAVI ei myöskään valvo kodin piirissä tapahtuvaa kuvaohjelmien katsemista ja pelaamista.

Kuvaohjelmalakea sovelletaan kuvaohjelman tarjoamiseen ja sen valvontaan Suomessa, jos ohjelmaa tarjotaan sellaisessa televisiotoiminnassa tai tilausohjelmalvelussa, johon sovelletaan sähköisen viestinnän palveluista annettua lakia. Muuhun kuvaohjelman tarjoamiseen ja sen valvontaan Suomessa lakia sovelletaan, jos: 1) ohjelmaa tarjoaa yhteisö taielinkeinonharjoittaja, joka on rekisteröity Suomessa tai jolla on toimipaikka Suomessa; 2) ohjelmaa tarjoaa henkilö, joka on Suomen kansalainen tai jolla on vakinainen asuinpaikka Suomessa; tai 3) päätös ohjelman tarjoamisesta on tehty Suomessa. Jotta kuvaohjelmalakea sovellettavaksi, tulee siis kuvaohjelman tarjoamisella olla riittävä liittymä Suomeen.

KAVI valvoo kuvaohjelmaluokittelujen lainmukaisuutta ja ylläpitää rekisteriä hyväksytyistä kuvaohjelmaluokittelijoista. Instituutti kouluttaa uusia kuvaohjelmaluokittelijoita vuosittain, mutta koronapandemian aiheuttamat kokoontumisrajoitukset ovat vaikuttaneet myös kuvaohjelmaluokittelijoiden kouluttamiseen. Toukokuussa 2021 kuvaohjelmaluokittelijoiden kertauskoulutus 1 järjestettiin menestyksekkäästi etäyhteyden välityksellä.

Koronapandemia on vaikuttanut kuvaohjelmien tarjoamisen valvontaan merkittävästi maaliskuusta 2020 lähtien, sillä yleisötilaisuuksia on voitu järjestää hyvin rajoitetusti tai ei ollenkaan, mikä on merkittävästi vähentänyt tai täysin estänyt kuvaohjelmien julkisen tarjoamisen ja esimerkiksi fyysisten tarjoamistapahtumien järjestämisen. Monet tapahtumat ovat siirtyneet verkkoon, minkä johdosta myös KAVI:n valvontatoimenpiteitä on kohdistettu verkkotapahtumiin. Koronapandemian vuoksi kuvaohjelmien tarjoamiseen liittyviä valvontakäyntejä ei ole tehty maaliskuun 2020 ja syksyn 2021 välisenä aikana.

2. Valvonnan toteuttaminen

2.1. Valvonnan voimavarat eli henkilöresurssit

Kuvaohjelmalain mukaiset asiat instituutissa ratkaisee esittelystä mediakasvatus- ja kuvaohjelmayksikön tulosaluepäällikkö tai hänen sijaisensa.

Kuvaohjelman tarjoamisen valvonnasta vastaavat kolme kokoaikaisesti työskentelevää virkamiestä. Kuvaohjelman tarjoamisen valvonnan osa-alueesta vastaavilla virkamiehillä on myös muita lakisääteisiä tehtäviä ja virkatehtäviä, ja he osallistuvat säännöllisesti myös kuvaohjelmaluokittelun valvontatehtäviin.

Kuvaohjelmaluokittelun valvonnasta vastaavat kaksi kokoaikaista erityisasiantuntijaa ja yksi osa-aikainen erityisasiantuntija. Heillä on lisäksi muita lakisääteisiä tehtäviä, kuten luokittelijoiden koulutukset, kertauskoulutukset ja yleisöpalautteiden vastaanotto.

2.2. Valvontatoimenpiteitä koskevat tavoitteet vuodelle 2021 ja niiden aiempi toteutuminen

Kuvaohjelmien tarjoamisen valvonnan ja kuvaohjelmaluokittelun valvonnan tavoitteeksi vuodelle 2020 oli asetettu kuvaohjelmien tarjoamisen ja kuvaohjelmaluokittelijoiden työn valvominen julkisen valvontasuunnitelman mukaisesti kuvaohjelmalaissa edellytetyllä tavalla. Lisäksi tavoitteiksi oli asetettu kuvaohjelmien tarjoajarekisterin, kuvaohjelmaluokittelijarekisterin sekä kuvaohjelmaluokittelun ylläpito. Tavoitteina oli tarjota koulutusta, ohjausta, ja tukipalveluita, ylläpitää ja kehittää luokitteluohjelmistoa, valvoa kuvaohjelmien tarjontaa ja kuvaohjelmaluokittelijoiden toimintaa sekä edistää kansalaisten tietoisuutta ikärajoista ja lasten vastuullista audiovisuaalisen median käyttöä yhteistyössä toimialan kanssa. Vuoden 2020 lopussa tavoitteiden katsottiin toteutuneen. Koska kuvaohjelmien tarjoamisen ja kuvaohjelmaluokittelun valvontaa määrittelevä lainsäädäntö on sama kuin vuonna 2020, voidaan vuoden 2020 tavoitteiden katsoa pätevän myös vuonna 2021. Tavoitteiden toteutumisarviossa on kuitenkin otettava huomioon edelleen jatkuvat koronapandemiasta aiheutuneet rajoitukset.

2.3. Valvonnan kehittäminen

Kuvaohjelmalain noudattamisen valvontaan on käytössä pienet resurssit, kun otetaan huomioon, että yksikön tehtäviin kuuluu maanlaajuinen kuvaohjelmien tarjoamisen valvonta sekä kaikkien kuvaohjelmaluokittelijoiden toiminnan valvonta. KAVI keskittyyvalvonnassaan edelleen sellaisiin toimijoihin, jotka tavoittavat suuren yleisömäärän tai toimivatvaltakunnallisesti tai joilla on useampia tarjoamispaikkoja. Systemaattisen valvonnan sijasta keskitytään neuvontaan ja ohjaukseen sekä tilaisuuksiin ja tapaamisiin, joissa tavoitetaan laajempi joukko alan toimijoita. Asiakkailta ja yleisöltä saatu palaute on merkittävässä roolissa valvontatoimenpiteitä kohdistettaessa, ja KAVI:n tavoitteena onkin mainostaa verkkosivujensa palautteenantokanavaa audiovisuaalisten sisältöpalveluiden kuluttajille aina kuin mahdollista.

Koska valvontatoimenpiteitä on aikaisempina vuosina kohdistettu erityisesti televisio-ohjelmien ja elokuvien tarjoajiin ja erityisesti alan suuriin toimijoihin, on KAVI:n tavoitteena vuodesta 2021 alkaen kohdistaa valvontaa edellä mainittujen toimijoiden lisäksi enenevässä määrin myös pienempiin toimijoihin, joiden tavoittama yleisö on pienempi, joiden toiminta on paikallisesti kohdistunutta tai muussa kuin elinkeinotoiminnassa tapahtuvaa, sekä digitaalisia pelejä tarjoaviin toimijoihin, sillä nämä toimijat ovat aiempina vuosina henkilöstöresursseihin liittyvistä syistä jääneet vähemmälle huomiolle. Valvontatoimenpiteiden laajuus riippuu kuitenkin muun muassa koronapandemian aiheuttamista rajoituksista sekä yksikön henkilöresursseista.

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmayksikössä on käynnissä koko viraston laajuinen prosessien uudelleenarviointi ja kehittäminen, millä on vaikutusta myös kuvaohjelmien tarjoamisen ja luokittelun valvonnan systematisointiin ja tehostamiseen.

2.4. Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelman toteutumisesta raportoidaan vuosittain toimintakertomuksessa ja tulosohjauksesta vastaavalle opetus- ja kulttuuriministeriölle.

2.5. Valvonnan ohjaus

Opetus- ja kulttuuriministeriö ohjaa KAVI:n toimintaa tulosohjauksen keinoin.

3. Kuvaohjelmien tarjoamisen valvonta

Kuvaohjelmien tarjoamisen valvonnalla tarkoitetaan viranomaisvalvontaa, joka kohdistuu kuvaohjelmien julkiseen tarjoamiseen eli niiden esittämiseen yleisölle. KAVI seuraa muutoksia kuvaohjelma-alalla ja tiedottaa kuvaohjelmien tarjoajia kuvaohjelmalakiin liittyvistä lastensuojelliseen arviointiin perustuvista velvollisuuksista.

Kuvaohjelman tarjoamisella tarkoitetaan sitä, että yleisölle saatetaan katseltavaksi kuvaohjelma. Velvollisuudet koskevat kuvaohjelmien tarjoajia eli niitä tahoja, jotka tarjoavat kuvaohjelmia julkisesti, yleisölle. Täten kuvaohjelmalakia ei sovelleta kodin piirissä tapahtuvaan kuvaohjelmien katselemiseen, eikä KAVI:lla ei ole toimivaltaa valvoa esimerkiksi sitä, mitä elokuvia tai tv-ohjelmia kodin piirissä katsellaan, mitä digitaalisia pelejä kodin piirissä pelataan tai noudatetaanko kodin piirissä kuvaohjelmille asetettuja ikärajoja. Vastuu lasten suojelemisesta haitalliselta sisällöltä on tällöin vanhemmilla. KAVI kuitenkin haluaa muistuttaa, että kuvaohjelmille on luokiteltu ikärajat lasten suojelemiseksi haitallisilta sisällöiltä.

Vuonna 2021 KAVI:n neuvonta- ja valvontatoimenpiteet ovat aiempaa suuremmassa määrin kohdistuneet muiden kuvaohjelmien tarjoajien lisäksi koronapandemiarajoitusten vuoksi verkossa järjestettäviin elokuvafestivaaleihin sekä digitaalisten pelien tarjoajiin, sillä KAVI:n saamien tietojen mukaan esimerkiksi digitaalisia pelejä tarjoaa monipuolinen joukko toimijoita elinkeinotoimintaa harjoittavista yrityksistä kunnallisiin nuorisotyön alan toimijoihin. Tallennemyynnin vähenemisen vuoksi pitkäaikainen trendi on ollut tarjoamispaikkojen määrän väheneminen. Elokuvatattereiden määrä kasvaa vuosittain muutamalla teatterilla, mutta se ei vaikuta merkittävästi vallitsevaan kehityssuuntaan.

3.1. Kuvaohjelman ilmoittaminen luetteloon

KAVI:n ylläpitämä kuvaohjelmaluettelo (IKLU) on osa luokitteluohjelmistoa, jota käyttäen kuvaohjelmat luokitellaan. Kukin kuvaohjelma ilmoitetaan kuvaohjelmaluetteloon vain yhden kerran, ja luokittelun yhteydessä sille asetetaan ikäraja ja määrätään tarjoamisen yhteydessä käytettävät sisältösymbolit sen lapsille haitalliseksi arvioidun sisällön perusteella, jonka vuoksi kuvaohjelman ikäraja on kaikille sallittua korkeampi. Kuvaohjelman tarjoajan on huolehdittava siitä, että alle 18-vuotiaille tarjottavat luokitteluvollisuuden alaiset kuvaohjelmat on luokiteltu, ilmoitettu kuvaohjelmaluetteloon ja merkitty KAVI:n määräämillä ikärajamerkinnoilla. Kuvaohjelman tarjoajan vastuulla on ikäraja- ja sisältösymbolien ilmoittaminen tarjottaessa kuvaohjelmaa yleisölle.

Kuvaohjelman tarjoajalla on kuvaohjelmalain 17 §:n mukaan velvollisuus ilmoittaa kuvaohjelma KAVI:n ylläpitämään kuvaohjelmaluetteloon. Kuvaohjelma ilmoitetaan kuitenkin kuvaohjelmaluetteloon vain yhden kerran, ja tuolloin ikärajatietokantaan kirjattuja ikäraja- ja sisältösymboleita tulee noudattaa kuvaohjelmien tarjoamisessa. Mikäli havaitaan, että kuvaohjelma on ilmoitettu kuvaohjelmaluetteloon useamman kuin yhden kerran (ns. tuplaluokittelu), KAVI ryhtyy toimenpiteisiin jälkimmäisten ilmoitusten poistamiseksi kuvaohjelmaluettelosta. Menettelyyn voi tapauskohtaisen harkinnan mukaan sisältyä kuvaohjelman uudelleenluokittelu.

Kuvaohjelmalain 18 §:n mukaan KAVI ylläpitää julkista kuvaohjelmaluettelo, jolla tarkoitetaan KAVI:n ylläpitämää ikärajatietokantaa (IKLU). Sen avulla kuvaohjelmien tarjoajat ja yleisö voivat etsiä tietoa kuvaohjelmista sekä niiden ikärajoista ja sisältösymboleista. Kuvaohjelmaluetteloon ilmoitetaan kaikki luokiteltavat kuvaohjelmat, joka useimmiten tapahtuu kuvaohjelman luokittelun yhteydessä. KAVI perii valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla maksua kuvaohjelmien luokittelusta ja ilmoittamisesta KAVI:n ylläpitämän luokitteluohjelmiston kautta.

3.2. Kuvaohjelmien ikärajojen noudattaminen ja velvollisuus tiedottaa niistä

Yksi KAVI:n merkittävimmistä valvontatehtävistä on kuvaohjelmille luokiteltujen ikärajojen valvonta tilanteissa, joissa kuvaohjelmia tarjotaan yleisölle. Ikäraja- ja sisältömerkintöjen lainmukaisuutta valvotaan sekä yleisöpalautteen että KAVI:n oman selvitystyön perusteella.

Kuvaohjelmien ikärajaluokittelu on kuvaohjelmalain tärkein keino lasten suojelemiseksi haitalliselta sisällöltä. Kuvaohjelman tarjoajan on huolehdittava siitä, että hänen tarjoamansa luokitteluvellisuudenalaiset kuvaohjelmat on luokiteltu ja merkitty. Suomessa käytettävät ikärajat ovat kuvaohjelmalain 16 §:n mukaan kaikille sallittu, 7, 12, 16 ja 18, mutta myös PEGI-ikärajoja tulee noudattaa. Kuvaohjelman tarjoajan on huolehdittava siitä, että kuvaohjelmaa, jonka ikäraja on 18, ei tarjota alaikäiselle. Kuvaohjelman tarjoajan on myös huolehdittava siitä, ettei kuvaohjelma, jonka ikäraja on 7, 12 tai 16 vuotta, ole tätä ikärajaa nuoremman lapsen katseltavissa.

Alaikäiselle kuvaohjelman tarjoaminen on kielletty, jos ohjelman ikäraja on 18 vuotta, mutta ohjelma, jonka ikäraja on 18 vuotta, voidaan lähettää televisio-ohjelmistossa sellaiseen aikaan, jolloin 18 vuotta nuoremmat eivät tavallisesti katso televisiota, tai televisio-ohjelmassa, jonka vastaanottamiseen tarvitaan suojauksen purkulaite. Kuvaohjelmaa, jonka ikäraja on S, 7 tai 12, voidaan esittää rajoituksetta televisiossa.

Kuvaohjelmalain mukaisia keinoja siitä huolehtimiseksi, ettei kuvaohjelmaa tarjota ikärajaa nuoremmalle, ovat ohjelman lähettäminen televisio-ohjelmistossa sellaiseen aikaan, jolloin lapset eivät tavallisesti katso televisiota, jos ohjelman vastaanottamiseen ei tarvita suojauksen purkulaitetta, ohjelman saatavilla pitäminen siten, että sen yhteydessä on käytettävissä palvelu, jolla voidaan estää ohjelman katseleminen (esimerkiksi suojauksen purkulaite tai luottokorttimaksu) sekä muulla tavoin ohjelmaa tarjottaessa iän tarkistaminen.

Koska televisiotoiminnassa kuvaohjelman katsojan iän varmistaminen ei ole täysin mahdollista, vapaasti vastaanotettavassa televisio-ohjelmistossa ohjelmia saa lähettää vain sellaiseen aikaan, jolloin ikärajaa nuoremmat lapset eivät tavallisesti katso televisiota. Kuvaohjelmien tarjoajat voivat laatia käytäntösääntöjä hyvän kuvaohjelmien tarjoamisen tavan ja mediakasvatuksen edistämiseksi. Televisioalan toimijat ovat yhteistyössä KAVI:n kanssa laatineet käytäntösäännöt lasten suojelemiseksi haitalliselta sisällöltä televisiolähetysten yhteydessä. KAVI ja televisioyhtiöt ovat sopineet yhteisillä käytäntösäännöillä, miten säännöstä sovelletaan. Käytäntösäännöissä on sovittu, että

- ohjelmaa, jonka ikäraja on 16, ei esitetä ennen kello 21.00
- ohjelmaa ikäraja on 18, ei esitetä ennen kello 23.00
- ohjelma, jonka ikäraja on 7 tai 12, voidaan esittää rajoituksetta, mutta yhtiöt sitoutuvat ottamaan huomioon eri-ikäisten lasten katselutottumukset ja lastensuojelunäkökulman kuvaohjelmien (myös trailereiden ja promojen) sijoittelussa.

Käytäntösääntösopimuksessa on sovittu myös ikämerkintöjen vähimmäiskestosta. Ohjelman alussa ikämerkintää näytetään vähintään viisi sekuntia ja jokaisen mainostauon jälkeen kolme sekuntia.

Sisältösymboleista käytössä ovat KAVI:n ohjeiden perusteella ahdistus, päihteet, seksi ja väkivalta. Kun kuvaohjelmia tarjotaan julkisesti yleisölle, tulee kuvaohjelman tarjoajan noudattaa kuvaohjelman määräyksiä mm. ikäraja- ja sisältösymbolien käyttöön ja niistä tiedottamiseen liittyen. Kuvaohjelmia tarjottaessa tulee käyttää KAVI:n hyväksymiä [ikäraja- ja sisältösymboleja](#) tai PEGI-järjestelmän mukaisia ikäraja- ja sisältösymboleja.

Tässä luvussa mainitut velvollisuudet koskevat kaikkia kuvaohjelmien tarjoajia Suomessa videonjakoalustapalvelun tarjoajia lukuun ottamatta riippumatta esimerkiksi siitä, onko toiminta ammatillista tai kaupallista taikka tarjotaanko kuvaohjelmia vaikkapa osana kunnallista nuorisotyötä tai vapaaehtoista harrastustoimintaa. Ikärajat ja sisältömerkinnät tulee ilmoittaa kaikissa tilanteissa, joissa kuvaohjelmia tarjotaan, vaikka kyseessä olisi esimerkiksi aikuisille suunnattu tapahtuma. Kuvaohjelmien tarjoamiseen liittyvät velvollisuudet koskevat myös tapahtumanjärjestäjiä, jos heidät katsotaan kuvaohjelman tarjoajiksi. Monessa tapauksessa, esimerkiksi peli- ja elokuvatapahtumissa, kuvaohjelman tarjoajalla on mahdollisuus parhaaksi katsomallaan tavalla, esimerkiksi tapahtuma-alueella teknisten rakenteiden avulla rajoittamalla, huolehtia siitä, etteivät ikärajaluokitellut kuvaohjelmat ole ikärajaa nuoremman lapsen katseltavana.

Myös ikärajavalvonnan toteuttamisen yksityiskohdat, kuten esimerkiksi se, kuinka tapahtumaan osallistujien ikärajat selvitetään ja vaaditaanko esimerkiksi henkilöllisyystodistuksen esittämistä, jää useimmiten tapahtumanjärjestäjän harkinnan varaan. Koska tapahtumanjärjestäjät tuntevat oman tapahtumansa, sen tapahtuma-alueen ja siellä toteutettavien rakenteiden mahdollisuudet parhaiten, ei KAVI yleensä ole ohjeistanut yllä mainittua täsmällisemmin siitä, kuinka esimerkiksi tapahtuma-alueen rakenteet tulee toteuttaa ja minne esimerkiksi ikärajaluokiteltujen pelien esittelypisteet tulee sijoittaa. Toimenpiteet tulee kuitenkin suorittaa niin, että kuvaohjelman lastensuojelullinen tarkoitus täyttyy ja ikärajaluokitellut kuvaohjelmat eivät ole ikärajaa nuoremman lapsen katseltavana.

Kuvaohjelman 6 §:n 3 momentin mukaan kuvaohjelman voi julkisesti esittää enintään kolme vuotta ohjelmalle luokiteltua ikärajaa, 7, 12 tai 16 nuoremmalle silloin, kun lapsi on 18 vuotta täyttäneen seurassa. KAVI on keväällä 2021 ohjeistanut kuvaohjelmien tarjoajia tarkemmin lainkohdan tulkintaan liittyen. KAVI:n ohjeen mukaan ikärajajousto on tarkoitettu lapsen vanhemman tai huoltajan harkiten käytettäväksi. Ikärajajouston tarkoituksena on, että lapsen hyvin tunteva aikuinen pystyy arvioimaan lapsen herkkyyden erilaisille sisällöille sekä tietää minkälaisia mediasisältöjä lapsi on aiemmin nähnyt ja kuinka vahvasti tämä niihin todennäköisesti eläytyy. Aikuinen pystyy tarvittaessa rauhoittamaan lasta ja voi auttaa kuvaohjelmakokemuksen käsittelyssä. Tästä syystä ikärajajousto ei ole tarkoitettu käytettäväksi lapsiryhmissä (esim. pelileirit, pelitapahtumat, nuorisotoimen toiminta tai päiväkotiryhmät). Kuvaohjelmien ikärajat koskevat myös vanhempiensa kanssa elokuvanäytökseen osallistuvia vauvoja sekä vauvakinoja, joissa saa esittää ainoastaan kaikille sallittuja elokuvia. KAVI:n valvontatoimenpiteet koskevat muun ikärajavalvonnan lisäksi ikärajajouston hyödyntämisen valvontaa ja sen tuntemuksen lisäämistä kuvaohjelman tarjoajien ja suuren yleisön keskuudessa.

Vuoden 2021 alusta myös videonjakoalustapalveluiden tarjoajilla on kuvaohjelman 8 §:n nojalla mahdollisuus laatia käytännesääntöjä lasten suojelemiseksi haitalliselta sisällöltä ja mediakasvatukseen edistämiseksi. Lisäksi Suomen lainsäädännön alaisuuteen kuuluvien

videonjakoalustapalveluiden tarjoajien on kuvaohjelmanlain 7a §:n mukaan toteutettava asianmukaiset toimenpiteet lasten suojelemiseksi sellaisilta kuvaohjelmilta, jotka saattavat olla haitallisia lapsen kehitykselle. Toimenpiteiden tulee olla oikeassa suhteessa kyseessä olevien kuvaohjelmien luonteeseen ja niistä mahdollisesti aiheutuvaan haittaan ottaen huomioon videonjakoalustapalvelun koko ja tarjotun palvelun luonne. Toimenpiteet eivät saa johtaa sisällön ennakkotarkastukseen tai alustalle lataamiseen sovellettavaan suodattamiseen. Vuoden 2021 aikana KAVI:n tavoitteena on kehittää videonjakoalustapalveluiden tarjoamiseen liittyviä valvontaprosesseja yhdessä KAVI:n lisäksi videonjakoalustapalveluita Suomessa valvovan viranomaisen (Traficom) kanssa.

3.3. Ulkomaisen televisiolähetyksen edelleen lähettäminen

Suomen ulkopuolelta alkunsa saavaan ohjelmistoon, jota tarjotaan Suomessa samanaikaisesti alkuperäisen lähetyksen kanssa, sovelletaan kuvaohjelmalakiain vain rajoitetusti. Suomen ulkopuolelta alkunsa saavia televisio-ohjelmistoa koskevassa markkinoinnissa on tiedotettava, että ohjelmisto voi sisältää lapsen kehitykselle haitallisia kuvaohjelmia ja että ohjelmistoon sisältyviä ohjelmia ei ole luokiteltu ja merkitty Suomen lain mukaisesti. Tällainen tiedotus on sisällytettävä myös edelleen lähetettävään ohjelmistoon, jollei se ole teknisesti mahdotonta tai aiheuta kohtuutonta vaivaa.

KAVI:n tavoitteena on vuoden 2021 aikana linjata, voidaanko Suomen ulkopuolelta alkunsa saavan ohjelmiston tulkitta tarkoittavan muuta kuin televisio-ohjelmistoa nykypäivän audiovisuaaliset mediapalvelut huomioon ottaen. Säännöksen on perinteisesti katsottu koskevan esimerkiksi kanavapakettien tarjoamista.

3.4. EU:n alueella luokiteltujen kuvaohjelmien hyväksyminen Suomessa (PEGI)

KAVI hyväksyy digitaalisten pelien yleiseurooppalaiset ikärajaluokittelun ja sisältömerkinnät Suomessakäytettäväksi, eli PEGI-järjestelmässä luokiteltuja digitaalisia pelejä ei tarvitse luokitella erikseen uudelleen Suomessa. PEGI-ikärajoja ja sisältömerkintöjä on kuitenkin noudatettava kaikessa kuvaohjelmien tarjoamisessa yleisölle, kuten kansallisen lain mukaan luokiteltujen kuvaohjelmien kohdalla. KAVI osallistuu PEGI -luokittelu- ja ikämerkintäjärjestelmää ylläpitävän organisaation toimintaan neuvottelukunnan ja valituslautakunnan jäsenyyksien myötä. Toimivaltaisena viranomaisena KAVI valvoo Suomessa myös PEGI-luokiteltujen kuvaohjelmien ikärajojen noudattamista kuvaohjelmia tarjottaessa. PEGI-luokitelluista ikärajoista ei kuitenkaan voi hakea muutosta suomalaisessa viranomaisessa, vaan mahdollinen muutoshakemus tulee osoittaa PEGI:n valituslautakunnalle.

3.5. Lupa esittää kuvaohjelmia niitä luokittelematta ja merkitsemättä erityisessä tilaisuudessa (esityslupa)

Kuvaohjelmien luokittelu on kuvaohjelmalain tärkein keino lasten suojelemiseksi haitalliselta sisällöltä, minkä vuoksi ainoastaan luokiteltuja kuvaohjelmia saa tarjota yleisölle. KAVI voi hakemuksesta myöntää kuvaohjelmien tarjoajalle luvan esittää kuvaohjelmia niitä luokittelematta ja merkitsemättä erityisessä tilaisuudessa, ei kuitenkaan jatkuvassa toiminnassa. Muita kuvaohjelmalain säännöksiä lasten suojelemiseksi on kuitenkin noudatettava, ja esimerkiksi tapahtumassa tarjottavien luokiteltujen kuvaohjelmien ikärajoja on noudatettava. Esityslupaharkinta perustuu ensisijaisesti siihen, onko lupa tarpeen lasten suojelemiseksi haitalliselta sisällöltä.

3.6. Luokittelu- ja merkitsemisvelvollisuudesta vapautetut kuvaohjelmat

Kuvaohjelmia, jotka on yksiselitteisesti tarkoitettu tarjottavaksi ainoastaan 18 vuotta täyttäneille, ei tarvitse luokitella. Kuvaohjelman saa kuitenkin tarjota vain, jos siihen tai sen yhteyteen on tehty selvästi havaittava merkintä 18 vuoden ikärajusta. Tällaisten kuvaohjelmien tarjoajan on vuosittain ilmoitettava edellisen vuoden aikana levittämiensä luokittelemattomien kuvaohjelmien lukumäärä KAVI:lle. KAVI voi tarvittaessa myös pyytää luettelon nimikkeistä. Tällä toimenpiteellä pyritään varmistamaan se, että lasten sananvapautta ei tarpeettomasti rajoiteta eli ettei kuvaohjelmia levitetä ikärajalta 18, jos ne sisältönsä perusteella eivät sitä edellytä. KAVI lähettää joka kalenterivuoden alussa muistutuksen asiasta niille tarjoajille, jotka ovat ilmoittaneet tarjoavansa luokittelemattomia K18-ohjelmia. Suurin osa luokittelemattomien, alle 18-vuotiailta kielletyn aineiston tarjoajista on ns. aikuisviihteen tarjoajia.

Tietyt kuvaohjelmat ovat vapautettuja luokittelu- ja merkitsemisvelvollisuudesta ohjelmien sisällön tai valmistustarkoituksen vuoksi. Tällaiset ohjelmat eivät yleensä sisällä lapsen kehitykselle haitallista aineistoa, ja niiden luokittelu, merkitseminen ja kuvaohjelmaluetteloon ilmoittaminen vaatisi kuvaohjelmien tarjoajilta ja KAVI:lta paljon resursseja, mutta sillä ei edistettäisi lasten suojelemista.

Kuvaohjelmalain 9 §:n mukaan luokittelu- ja merkitsemisvelvollisuudesta vapautettuja ovat sisällön perusteella ohjelmat, jotka sisältävät yksinomaan opetuksellista tai sivistyksellistä aineistoa; musiikkia, urheilua tai toisinnoksia liikunta-, kulttuuri- tai hartaustilaisuuksista taikka muista vastaavista tilaisuuksista tai tapahtumista; askartelua, hyvinvointia, keskustelua, leikkiä, muotia, puutarhanhoitoa, rakentamista, ruuanlaittoa, sisustamista, tietokilpailuja, visailuja tai muita vastaavia kaikenikäisille tarjottavia aiheita; tavaroiden tai palvelujen markkinointiaineistoa sekä aatteellisesta tai poliittisesta toiminnasta tiedottavaa aineistoa. Lisäksi luokittelusta on sisällön perusteella vapautettu ajankohtaista uutisaineistoa sisältävät ohjelmat sekä suorat lähetykset. Kuvaohjelmien markkinointiaineisto, esimerkiksi elokuvien trailerit, tulee kuitenkin luokitella. Suorina tarjottavien kuvaohjelmien luokittelu on mahdotonta, mutta niitä tarjottaessa on pyrittävä suojelemaan lapsia haitalliselta sisällöltä muilla keinoin.

Kuvaohjelmalain 10 §:n mukaan luokittelu- ja merkitsemisvelvollisuudesta vapautettuja ovat valmistustarkoituksen perusteella ohjelmat, jotka ovat tarjolla ja tehty sanoma- ja aikakauslehtien verkkoversioiden, yksityisten henkilöiden harrastustoiminnan taikka koulutustoiminnan ja muun

sivistystoiminnan yhteydessä. Lisäksi luokittelusta ja merkitsemisestä on lain 10 §:n 4 kohdassa vapautettu pelit, joita pidetään saatavilla pelejä tarjoavassa palvelussa, jonka tarjoaja noudattaa tällaista palvelua varten laatimiaan ja KAVI:n tarkastamia käytäntöjä.

KAVI:n toimivaltaan kuuluu myös valvoa edellä mainittuja kuvaohjelmia, joita ei koske luokittelu- ja merkitsemisvelvollisuus, ja esimerkiksi tällaisia kuvaohjelmia koskevat yleisöpalautteet käsitellään normaalisti.

3.7. Kuvaohjelman tarjoajaksi ilmoittautuminen

KAVI:n tehtävänä on valvoa, että kuvaohjelmien tarjoaja noudattaa kuvaohjelmalain määräyksiä lasten suojelemiseksi haitallisilta sisällöiltä. Tätä tehtävää varten KAVI ylläpitää rekisteriä kuvaohjelmien tarjoajista. Valvonnan mahdollistamiseksi kuvaohjelmien tarjoajan on ilmoittauduttava kuvaohjelman tarjoajarekisteriin aloittaessaan kuvaohjelmien tarjoamisen siinä tapauksessa, että tarjoaminen tapahtuu säännöllisesti ja taloudellisessa tarkoituksessa. Kuvaohjelman tarjoajan ei tarvitse ilmoittautua kuvaohjelmien tarjoajarekisteriin, jos se tarjoaa ainoastaan kuvaohjelmia, jotka on kuvaohjelmalain nojalla vapautettu luokittelu- ja ikämerkintävelvollisuudesta, sillä lainsäätäjän mukaan tällaiset kuvaohjelmat eivät yleensä sisällä lapsille haitallista sisältöä. KAVI perii kuvaohjelmien tarjoajilta, joilla on velvollisuus ilmoittautua kuvaohjelmien tarjoajarekisteriin, vuosittain laissa säädetyn tarjoamistapaan ja tarjoamispaikkojen määrään perustuvan valvontamaksun, jonka suuruudesta säädetään vuosittain opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

Kuvaohjelmien tarjoamisen valvonnassa on kyse jälkivalvonnasta, ja kuvaohjelmien ennakkotarkistus tai –sensuuri ei enää nykyisen kuvaohjelmalain nojalla ole mahdollista. Jotta jälkivalvonta onnistuisi, tulee kuvaohjelmien tarjoajien kuvaohjelmalain 4 §:n nojalla ilmoittautua KAVI:lle silloin, kun ne tarjoavat kuvaohjelmia taloudellisessa tarkoituksessa ja säännöllisesti. Ilmoittautumisen seurauksena kuvaohjelmien tarjoaja rekisteröidään KAVI:n ylläpitämään kuvaohjelmien tarjoajarekisteriin. Ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle jäävät yleishyödyllisinä pidettävät kuvaohjelmien tarjoajat, kuten yleiset kirjastot ja oppilaitokset, joiden toiminta on muuta kuin taloudellista toimintaa. Ilmoitusta ei tarvitse tehdä, jos tarjotaan ainoastaan luokittelusta ja merkitsemisestä vapautettuja kuvaohjelmia. Videonjakoalustapalveluntarjoajilla on velvollisuus tehdä ilmoitus Traficomille.

KAVI ei arvioi etukäteen, onko kuvaohjelmien tarjoajalla velvollisuus ilmoittautua kuvaohjelmien tarjoajarekisteriin tai vastaako tarjoajan toiminta kuvaohjelmalain 4 §:n mukaisia määritelmiä. Kun ilmoittautumisasia tulee vireille, KAVI arvioi saatujen selvitysten perusteella, onko tarjoajalla velvollisuus ilmoittautua kuvaohjelmalain 4 §:n nojalla kuvaohjelmien tarjoajaksi. Menettelyssä noudatetaan hallintolain säännöksiä, ja asiassa annettava päätös on muutoksenhakukelpoinen.

Kuvaohjelman tarjoajarekisteriin ilmoittautuneilta peritään lakisääteisten viranomaistehtävien kustannusten kattamiseksi kalenterivuositainen kiinteä valvontamaksu, jonka suuruus määräytyy erilaisten maksuryhmien (tarjoamistavat ja -paikat) perusteella. Maksun on velvollinen suorittamaan se yhteisö tai henkilö, jota kuvaohjelmien tarjoajien ilmoittautumisvelvollisuus koskee.

4. Kuvaohjelmaluokittelun valvonta

Kuvaohjelmien ikärajaluokittelun avulla pyritään suojelemaan lapsia kuvaohjelmien haitallisilta sisällöiltä. Kuvaohjelman luokittelun seurauksena sille asetetaan ikäraja ja määritellään haitallisen sisällön perusteella sisältösymbolit, joita on käytettävä kuvaohjelmaa julkisesti tarjottaessa. Kuvaohjelmia luokittelevat Suomessa KAVI:n kouluttamat kuvaohjelmaluokittelijat sekä KAVI:n viranhaltijat. Hyväksytyjä kuvaohjelmaluokittelijoita oli vuoden 2020 lopussa 161.

Kuvaohjelmalain 15 §:n mukaan lapsen kehitykselle haitallisena pidetään kuvaohjelmaa, joka väkivaltaisuutensa tai seksuaalisen sisältönsä vuoksi tai ahdistusta aiheuttamalla taikka muulla näihin rinnastettavalla tavalla on omiaan vaikuttamaan haitallisesti lapsen kehitykseen. Kuvaohjelmien ikärajoja määriteltäessä (kaikille sallittu, 7, 12, 16 ja 18) on huomioitu lapsen ikä- ja kehitysvaiheiden vaikutukset ohjelman haitallisuuteen lapsen kehitykselle.

KAVI valvoo luokittelijoiden toimintaa säännöllisesti. Vuosina 2020–2021 luokittelijoita on valvottu ensisijaisesti saadun yleisöpalautteen perusteella, mutta myös kertauskoulutukseen osallistuvia luokittelijoitapyritään valvomaan työnohjauksellisista syistä.

4.1. Kuvaohjelmaluokittelijoiden toiminnan valvonta

KAVI:n tärkeimpiin valvontatehtäviin kuuluu kuvaohjelmaluokittelijoiden toiminnan valvonta. KAVI kouluttaa kuvaohjelmaluokittelijat ja valvoo, että he luokittelevat kuvaohjelmat itsenäisesti, riippumattomasti ja kuvaohjelmalain mukaisesti. Kuvaohjelmaluokittelijat voivat työskennellä joko mediayritysten palveluksessa tai itsenäisinä ammatinharjoittajina, mutta luokittelutehtävässään he toimivat hallintopäätösten tekijöinä virkavastuulla. Kuvaohjelmaluokittelijakoulutusta seuraava kuvaohjelmaluokittelijaksi hyväksyminen on voimassa viisi vuotta. Hyväksymistä jatketaan viisi vuotta kerrallaan, jos luokittelija suorittaa hyväksytysti kertauskoulutuksen. KAVI ylläpitää rekisteriä kuvaohjelmaluokittelijoista.

Kuvaohjelmaluokittelijoiden valvonnan painopisteinä on ollut yleisöpalautte ja kertauskoulutukseen osallistuvien luokittelijoiden valvonta, koska pyrkimyksenä on, että valvontaa kohdentuisi systemaattisesti kaikkiin luokittelijoihin.

Toimivaltaisena viranomaisena KAVI valvoo kuvaohjelmaluokittelijoiden toimintaa eli sitä, että kuvaohjelmaluokittelijat toimivat itsenäisesti ja riippumattomasti ja noudattavat tehtävässään kuvaohjelmalakia. Oikeus luokitella kuvaohjelma on kuvaohjelmalain 12 §:n mukaan ainoastaan lain 13 §:n mukaisesti hyväksytyllä kuvaohjelmaluokittelijalla sekä Kansallisen audiovisuaalisen instituutin palveluksessa olevalla virkamiehellä, jonka tehtäviin luokittelu kuuluu. Kuvaohjelmaluokittelijana toimimisessa on kyse julkisen vallan käytöstä. Kuvaohjelmaluokittelijaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen hoitaessaan kuvaohjelmalain mukaisia tehtäviä.

Kuvaohjelmaluokittelijoiden kouluttamisen voidaan katsoa kuuluvan kuvaohjelmaluokittelun valvontatehtäviin, sillä luokittelija- ja kertauskoulutusten avulla varmistetaan, että

kuvaohjelmaluokittelijoilla on riittävät ja ajantasaiset tiedot käytännön luokittelutyössä tarvittavasta lasten kehityspsykologiasta, kuvaohjelmaluokittelijan tehtäviin liittyvästä lainsäädännöstä ja kuvaohjelmaluettelon toiminnasta. Kuvaohjelmaluokittelijaksi hyväksyminen edellyttää 18 vuoden ikää, sopivuutta tehtävään sekä koulutusten hyväksytyä suorittamista.

Kuvaohjelmaluokittelijoihin kohdistuvaa valvontaa tehtiin vuonna 2020 yhteensä 36 kertaa, joista KAVI:n omasta aloitteesta luokiteltiin uudelleen 25 kuvaohjelmaa. Järjestelmään tulleiden tuplaluokitteluiden poistoja oli kolme. Vuoden 2020 tilastojen mukaan valvontaluokitteluissa ikärajoista pysyi ennallaan 75 %, eli luokiteltujen ikärajojen lainmukaisuutta voidaan pitää hyvänä. Ikärajoja nostettiin 22 % osalta ja laskettiin vain yhden prosentin osalta.

4.2. Kuvaohjelman uudelleenluokittelu

Kuvaohjelmalain 21 §:n mukaan KAVI ottaa kuvaohjelman luokiteltavakseen perustellusta vaatimuksesta tai jos on muutoin syytä epäillä, ettei ohjelmaa ole luokiteltu kuvaohjelmalain mukaisesti. Tämä on välttämätöntä, jotta KAVI voi suorittaa valvontatehtävänsä. Viranomaisen oikeus ottaa ohjelma luokiteltavakseen koskisi siten tilanteita, joissa on syytä epäillä, ettei ohjelman luokittelussa ole noudatettu kuvaohjelmalain 9, 10, 15 ja 16 §:ssä säädettyjä periaatteita, jotka liittyvät kuvaohjelmien luokitteluun ja merkitsemiseen sekä lapsen kehitykselle haitallisen kuvaohjelman määrittelyyn. Kun KAVI ottaa kuvaohjelman luokiteltavakseen, se joko muuttaa luokittelijan kuvaohjelmalle luokitteleman ikärajan ja sisältöä kuvaavat symbolit tai pysyttää ne ennallaan. Menettelyssä sovelletaan hallintolain säännöksiä.

KAVI ottaa vastaan yleisöpalautetta liittyen kuvaohjelmien ikärajiin ja niiden tarjoamiseen. Perusteltu palaute voi johtaa kuvaohjelman uudelleenluokitteluun. Tällä perusteella KAVI luokittelee useimmiten sellaisia kuvaohjelmia, joiden luokitteluun liittyvistä seikoista on saatu yleisöpalautetta. Yleisöpalautteena ilmoitetut vaatimukset liittyvät yleensä lastensuojelullisesta näkökulmasta liian matalaan tai korkeaan ikärajaan, joka kuvaohjelmalle on luokiteltu. Vaatimuksen voi tehdä kuka tahansa. Yleisöpalaute voi koskea esimerkiksi kuvaohjelmien tarjoajien velvollisuuksien noudattamista (esim. televisio-ohjelmien vedenjakaja-ajat, tilausohjelmalveluiden esto- tai suodatinjärjestelmät, iän tarkistaminen). Yleisöpalaute voisi koskea myös kuvaohjelmien ikärajoja ja sisältöä kuvaavia symboleita.

KAVI saa luokitteluun liittyvää yleisöpalautetta runsaasti, mutta kaikki palautteet eivät johda toimenpiteisiin. KAVI arvioi annetun palautteen perusteella, onko lainvoimaisen luokittelun uudelleen luokittelemiselle lainmukaisia perusteita. Jos yleisöpalaute johtaa kuvaohjelman uudelleenluokitteluun, asiasta ilmoitetaan palautteen antajalle, jos tämä on ilmoittanut yhteystietonsa KAVI:lle. Yleisöpalautteen vastaanottamisesta annetaan vahvistus palautteen antajalle, jos tämä on ilmoittanut yhteystietonsa.

KAVI:n verkkosivujen kautta vuonna 2020 saatiin 130 yleisöpalautetta, joista perustellun palautteen vuoksi otettiin valvontaluokitteluun 8 ohjelmaa. Palautteen määrä laski hiukan edelliseen vuoteen (156) verrattuna.

Lisäksi KAVI voi luokitella aikaisemmin luokitellun kuvaohjelman uudelleen, jos on ilmeistä, että ajan kulumisen ja yhteiskunnallisten arvostusten muutos on johtanut siihen, ettei ohjelman aikaisempi luokittelu ole enää tarkoituksenmukainen. KAVI:n oikeus luokitella aikaisemmin luokiteltu tai kuvaohjelmien tarkastamisesta annetun lain mukaisesti tarkastettu kuvaohjelma uudelleen, vaikka asiassa olisi annettu lainvoimainen päätös, onkin poikkeuksellinen. Tällä perusteella uudelleenluokitellut kuvaohjelmat ovat yleensä vanhempia kuvaohjelmia.

Kuvaohjelman tarjoajalla on kaikissa tapauksissa velvollisuus toimittaa pyynnöstä luokiteltavaksi otettu kuvaohjelma korvauksetta KAVI:n käyttöön.

5. Valvontatoimenpiteet ja seuraamukset

KAVI:n valvontatoimenpiteillä tarkoitetaan esimerkiksi kuvaohjelmien uudelleenluokittelun yhteydessä lähetettäviä selvityspyyntöjä, jonka menettelyn johdosta annetaan muutoksenhakukelpoinen hallintopäätös, kuvaohjelman tarjoajan velvollisuuksiin liittyviä yhteydenottoja kuvaohjelman tarjoajiin tai kertaluonteisia toimenpiteitä. Valvontaan liittyen KAVI antaa kuvaohjelmien tarjoajille kuvaohjelmalain soveltamista ja käytäntöjä koskevia ohjeita, neuvontaa ja tukipalveluja, joita annetaan myös esimerkiksi kuvaohjelmaluokittelun tilaamisesta kiinnostuneille, kuvaohjelmaluokittelijoille sekä yleisölle.

KAVI pyrkii ensisijaisesti tarjoajia ohjeistamalla varmistamaan, että he toiminnassaan noudattavat kuvaohjelmalakeja. Valvontaa on tehty vuosina 2020–2021 koronapandemian aiheuttamien rajoitusten vuoksi pääosin yleisöltä tulevan palautteen perusteella, eli systemaattista valvontaa on tehty vähäisessä määrin. Vuonna 2020 KAVI:n verkkosivut ovat uudistuneet, ja yleisöpalautte on lisääntynyt niin kuvaohjelmaluokitteluun kuin kuvaohjelmien tarjoamisen valvontaan liittyvissä asioissa.

KAVI kerää ikärajoihin liittyvää yleisöpalautetta ja kuvaohjelmien tarjoamiseen (esim. ikärajojen noudattamiseen, ikäraja- ja sisältömerkintöihin ja ohjelmien esitysaikaan) liittyvää palautetta [KAVI:n kotisivun](#) kautta. Sen lisäksi palautetta tulee puhelimitse, sähköpostitse ja KAVI:n sosiaalisen median tilien kautta. KAVI tilastoi vain verkkosivujen palauttekanavien kautta tulleen palautteen.

Merkittäviä valvontakeinoja ovat ohjaus ja neuvonta, minkä lisäksi kuvaohjelmalaissa mahdollistetaan myös hallinnolliset toimenpiteet ja rikosoikeudellinen menettely. Kuvaohjelmalain lastensuojelullisen tarkoituksen toteutumiseksi sekä viranomaisen määräysten noudattamisen varmistamiseksi KAVI:lla on mahdollisuus käyttää tietyissä tilanteissa hallinnollisia pakkokeinoja siten, kun kuvaohjelmalaissa säädetään. Huomautus ja uhkasakko koskevat kuvaohjelman tarjoajia, ja kuvaohjelmaluokittelijaksi hyväksymisen peruuttaminen koskee kuvaohjelmaluokittelijoita. Erityisen vakavissa kuvaohjelmarikkomustapauksissa KAVI voi tehdä poliisille tutkintapyynnön. Edellä mainittuihin toimenpiteisiin ei vuoteen 2021 mennessä ole ryhdytty. KAVI:n valvontamenettelyssä noudatetaan hallintolain säännöksiä sekä hyvän hallinnon perusteita, ja KAVI:n tekemään hallintopäätökseen on mahdollisuus hakea muutosta.

5.1. Huomautus ja uhkasakko

Kuvaohjelmalain tarkoituksen ja kuvaohjelman tarjoamista koskevien velvollisuuksien toteutumisen tehostamiseksi KAVI:lla on mahdollisuus käyttää huomautusta ja sen tehosteena uhkasakkoa. Velvollisuuksien vastaisena voitaisiin pitää esimerkiksi kuvaohjelman tarjoajan toimintaa, jossa luokitellun kuvaohjelman tallenteen ostajan, vuokraajan tai elokuvateatterin asiakkaan ikää ei tarkisteta tai toimintaa, jossa kuvaohjelma esitetään televisiossa sellaiseen aikaan, jolloin kuvaohjelmalle luokiteltua ikärajaa nuoremmat lapset katsovat tavallisesti televisiota taikka toimintaa, jossa tilausohjelmalvelun yhteydessä ei ole käytettävissä lapsilukkotoimintoa tai muuta vastaavaa esto- tai suodatinjärjestelmää. Huomaus- tai uhkasakkomenettelyyn voisi johtaa myös laissa edellytetyn tiedotuksen laiminlyönti.

Jos edellä mainittu puute käy ilmi, KAVI ohjeistaa tarjoajaa ja pyytää tältä selvityksen asiasta. Selvitysmenettelyn yhteydessä KAVI kehottaa tarjoajaa noudattamaan kuvaohjelmalakia ja korjaamaan havaitut puutteet kohtuullisen määräjän kuluessa. Suurin osa kuvaohjelmien tarjoajista korjaa yleensä puutteet nopeasti, heti tiedon saatuaan. Laiminlyönnit ovat johtuneet pääosin inhimillisistä virheistä. Mikäli kuvaohjelman tarjoaja on laiminlyönyt kuvaohjelmalain mukaiset velvollisuutensa, voi KAVI antaa tälle huomautuksen. Jos lainvastainen toiminta jatkuu huomautuksesta huolimatta, voi KAVI tehostaa huomautusta uhkasakolla. Uhkasakosta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

Mikäli kuvaohjelman tarjoaja jättää tekemättä ilmoituksen kuvaohjelmien tarjoamisesta taikka toimittamatta tiedon kuvaohjelmien määrästä tai luettelon kuvaohjelmien nimikkeistä siten kuin kuvaohjelmalain 4 §:ssä säädetään, tarjoaa kuvaohjelman, jota ei ole luokiteltu ja merkitty siten kuin kuvaohjelmalain 5 §:ssä säädetään, luokittelee kuvaohjelman ilman kuvaohjelmalain 12 §:ssä tarkoitettua oikeutta toimia kuvaohjelmaluokittelijana, jättää tekemättä kuvaohjelmalain 17 §:ssä säädetyn ilmoituksen kuvaohjelmaluetteloon tai jättää toimittamatta kuvaohjelman Kansallisen audiovisuaalisen instituutin käyttöön kuvaohjelmalain 21 §:ssä tarkoitetussa tilanteessa, on tuomittava, jollei teko ole rangaistava rikoslain (39/1889) 17 luvun 18 b §:n mukaan tai jollei siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, kuvaohjelmarikkomuksesta sakkoon. Edellä kuvatuissa tilanteissa KAVI tekee poliisille tutkintapyynnön, minkä seurauksena vastuu asian selvittämisestä siirtyy esitutkintaviranomaiselle.

5.2. Ikämerkintöjen tarkastaminen ja ohjelmien tilapäinen haltuunotto

Kansallisella audiovisuaalisella instituutilla on oikeus tehdä kuvaohjelman tarjoajan toimitilassa ja muussa vastaavassa toimintapaikassa tarkastus sen toteamiseksi, että kuvaohjelmissa on laissa edellytetyt ikäraja- ja sisältömerkinnät. KAVI voi päätöksellään valtuuttaa toisen viranomaisen tarkastamaan merkinnät. Ulkopuolinen asiantuntija voi KAVI:n pyynnöstä avustaa tarkastuksessa. KAVI:lla on oikeus saada korvauksetta kaikki merkintöjen tarkastuksen kannalta tarpeelliset tiedot ja selvitykset, asiakirjat ja muu aineisto käyttöönsä. KAVI:lla on oikeus myös ottaa tilapäisesti haltuun sellainen kuvaohjelma, jossa ei ole kuvaohjelmalain 5 §:n mukaisia merkintöjä, jos se on välttämätöntä merkitsemättömien kuvaohjelmien tarjoamisen estämiseksi.

KAVI:lla on oikeus ottaa haltuunsa sellainen kuvaohjelma, jossa ei ole lain mukaisia ikämerkintöjä, jos se on välttämätöntä merkitsemättömien kuvaohjelmien tarjoamisen estämiseksi, sekä tarkastuksen kohteena oleva muu aineisto, jos se on välttämätöntä tarkastuksen tekemiseksi. Jos kuvaohjelmien merkinnöissä on vain vähäisiä puutteita, KAVI:n tulee kuvaohjelmia haltuun ottamatta asettaa kohtuullinen määräaika puutteen poistamiseksi. Aineiston haltuunotosta on merkintätarkastuksen yhteydessä laadittava pöytäkirja, jossa on mainittava haltuunoton tarkoitus ja haltuun otettu aineisto. Kuvaohjelmat, joissa ei ole lainmukaisia merkintöjä, tulee palauttaa, kun lainmukaista perustetta niiden hallussapitoon ei enää ole. Muu aineisto on palautettava viipymättä, kun sitä ei enää tarvita.

Koronapandemian vuoksi edellä kuvattuja valvonta- ja tarkistuskäyntejä ei ole tehty maaliskuun 2020 jälkeen, vaikka KAVI:n resurssit vuonna 2021 tämän mahdollistaisivatkin. Kuvaohjelmien tarjoajat markkinoivat kuvaohjelmia merkittävältä osin internetissä, joten valvontaa tehdään tehokkaimmin tarjoajien verkkosivuja seuraamalla. Lisäksi KAVI seuraa säännöllisesti muun muassa televisiossa esitettävien kuvaohjelmien ilmoittamista kuvaohjelmaluetteloon ja ikäraja- ja sisältömerkintöjen oikeellisuutta.

5.3. Kuvaohjelmaluokittelijaksi hyväksymisen peruuttaminen

KAVI voi peruuttaa kuvaohjelmaluokittelijan oikeuden luokitella kuvaohjelmia, jos kuvaohjelmaluokittelija ei täytä laissa säädettyjä luokittelijaksi hyväksymisen edellytyksiä, jos kuvaohjelmaluokittelija on tuomittu lainvoimaisella tuomiolla sellaisesta rikoksesta, joka osoittaa hänen olevan sopimaton kuvaohjelmaluokittelijaksi tai jos luokittelija on tahallaan tai toistuvasti menetellyt luokittelijana olennaisesti virheellisesti. Luvan peruuttamisen sijasta KAVI voi antaa luokittelijalle varoituksen, jos hyväksymisen peruuttaminen olisi hänen oloihinsa nähden kohtuutonta. Luvan peruuttaminen ja varoituksen antaminen perustuu tapauskohtaiseen tosiasiaharkintaan, ja menettelyssä noudatetaan hallintolain säännöksiä. Vuoteen 2021 mennessä ei varoituksia ole annettu eikä luokittelulupia peruutettu.